

INFORMACIÓ SOBRE LA INFORMACIÓ SOBRE DDHH

JOSÉ MANUEL FAJARDO

San Pedro Sula, Honduras

Pretenem ressenyar de la forma més concisa possible una sèrie d'informes sobre DH elaborats per instàncies de prestigi internacional, per facilitar les referències claus als qui desitgin informar-se sobre els DH en l'àmbit mundial. Per no carregar aquest text amb adreces web il·legibles i difícils d'escriure, posem tots els documents citats en aquest pdf: latinoamericana.org/2015/info/DDHH.pdf Es pot recollir, per poder accedir als documents i informes només calen uns quants clics.

NACIONS UNIDES

Considerant l'organització de les Nacions Unides com la instància mundial més emblemàtica en relació al nostre tema, ja que els seus orígens institucionals estan a la *Declaració dels Drets Humans* que dona sentit a tot el seu quefer, ressenyem l'*Informe 2013 de l'Alta Comissionada dels Drets Humans*, la sud-africana Navi Pillay, que està en exercici del seu càrrec des del 2008.

Aquest informe, disponible en sis idiomes a través de la signatura A/68/36 en el Sistema d'Arxius de Documents de l'ONU (SAD o ODS), té un clar i marcat sabor institucional, donat que el seu objectiu més que informar de la situació exacta dels DH al món, és expressar com l'Oficina de l'Alta Comissionada (OACDH) es projecta davant la problemàtica.

No obstant el que s'acaba de dir, és vàlid revisar les sis prioritats temàtiques de l'OACDH, ja que marquen "on ens estremy la sabata", és a dir, assenyalen quines són les àrees de DH que en l'àmbit mundial estan requerint més atenció per les sol·licituds d'intervenció que arriben a l'Oficina, començant amb l'enfortiment dels mecanismes de drets humans i arribant fins a la protecció dels DH en situacions de conflicte armat, violència i inseguretat.

Les prioritats es desenvolupen al llarg de 22 pàgines de text, on es poden espigolar dades d'interès com ara l'atenció a casos urgents com la República Àrab de Síria, asseverant que les situacions als països són cada vegada més transregionals; l'examen periòdic universal (una mena de test que estandarditza la situació en DH de cada país membre en ritmes de tres anys) inicia el seu segon cicle, i s'han donat 20.000 recomanacions (una mitjana de 120 per país) que estan indexades a l'*Índex Universal dels DH*; en la com-

memoració del Dia Internacional de l'Eliminació de la Discriminació Racial, es va organitzar un acte d'alt nivell conjuntament amb la FIFA, congregant futbolistes internacionals, agents i personalitats d'aquest esport; a Mauritània, es va executar un projecte per rehabilitar i donar formació en reciclatge a antics esclaus amb l'objectiu de facilitar la seva integració a la societat; a Papua Nova Guinea, es va contribuir a la derogació de la Llei de la Bruixeria; el juliol de 2013 es va treballar en una campanya a favor dels DH de lesbianes, gais, bisexuals i transexuals; el Consell de DH va aprovar la resolució 23/13 sobre els atacs i la discriminació contra les persones amb albinisme; el desembre de 2012, es va publicar *Indicadors de drets humans. Guia per a la medició i l'aplicació per ajudar els estats a incorporar els drets humans en els seus plans i programes nacionals*, així com en l'agenda per al desenvolupament després del 2015.

En el seu discurs del 14 d'abril de 2014, l'OACNU va presentar el seu Pla estratègic de gestió 2014-2017, amb la novetat de treballar ara en projeccions de quatre anys i incloure la prioritat "ampliació de l'espai democràtic".

Per acabar, hi ha tres referències web de l'OACDH del màxim interès per verificar la situació dels DH a països específics amb dades fresques i segures: la primera correspon a un mapa interactiu, on passem revista a les regions del món, i a cada estat membre de l'ONU; la segona referència és l'Examen Periòdic Universal, on es recullen les observacions de les comissions que visiten i avaluen la situació de DH a cada estat, marcant el calendari de visites del 2012 al 2016; i per acabar, la Biblioteca Dag Hammarskjöld de les Nacions Unides que a través d'un portal sumament amigable explica la conformació institucional

que regeix a l'ONU en defensa dels DH i estableix els enllaços pertinents a textos i documentació.

PNUD

L'informe anual del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament és un altre referent d'interès pel nostre tema. En quin sentit? Ens ho aclareix l'Informe Mundial d'aquesta institució per a l'any 2000. En el context de la guerra freda, i degut a la retòrica política imperant d'aleshores, es concebia la humanitat embrancada en una mena de competència entre els drets civils i els polítics envers els drets econòmics i socials. En paraules de l'Administrador General del PNUD en aquells anys, Mark Malloch Brown, eren visions que competien pel futur del món. S'ha arribat ara al reconeixement general –tot i que no sempre a una convicció compartida en allò pràctic– que ambdós conjunts de drets estan indissolublement lligats, són dues cares de la mateixa moneda. Revisar l'informe susdit és un saludable exercici per jutjar personalment sobre la compatibilitat i les sinergies mútues entre Desenvolupament Humà i els DH.

Ara bé, justificats ja en la inclusió d'aquest informe per enfocar els DH en el món i Amèrica Llatina, tenim el *Sumari de l'Informe Mundial de l'any 2013* (28 pàgines, incloent-hi el pròleg, cinc capítols i annex estadístic) titulat *L'ascens del Sud: Progrés humà en un món divers*.

Amb la lectura d'aquest informe podem constatar allò predit a l'informe de l'any 2000, pel que fa a que hi ha hagut una “sorprenent transformació de gran quantitat de països en desenvolupament en economies principals dinàmiques amb creixent influència política que està aconseguint un impacte significatiu en el progrés del desenvolupament humà” (pròleg del Sumari). Els casos de Brasil, Xina i l'Índia, les economies dels quals a partir del 2020 superaran la producció total de diversos països del G-8, és un signe palpable de com la dimensió civopolítica i l'econòmicosocial estan entrellaçades. Ara bé, com també s'assenyala a l'informe la relació no és automàtica: creixement econòmic no es tradueix en progrés del desenvolupament humà sense polítiques civils acords. Per això, tant en l'àmbit local com mundial l'Informe suggereix una nova governança per un món més just i igualitari. Lliçó: els drets s'han de treballar en siner-

gia si es pretén un fruit integral.

En una mirada més propera al nostre espai llatinoamericà, tenim l'*Informe Regional de Desenvolupament Humà 2013-2014*, de 285 pàgines, titulat “Seguretat Ciutadana amb rostre humà: diagnòstic i propostes per Amèrica Llatina”. Si bé es confirma d'una banda la presència d'Amèrica Llatina en la part econòmica en l'àmbit mundial, d'una altra es registren increments alarmants en l'esfera de seguretat amb més de 100.000 homicidis a l'any (entre el 2000 i el 2010 el nivell d'homicidis de la regió va créixer l'11%, mentre que a la majoria de les regions del món va disminuir o es va estabilitzar. En una dècada han mort més d'un milió de persones a Amèrica Llatina i el Carib per causa de la violència criminal. Els robatoris s'han gairebé triplicat els darrers 25 anys).

Aquest nivell d'inseguretat impedeix el desenvolupament humà i en relació al nostre tema, es danya el nucli bàsic on descansen els DH: la vida i la integritat física i material de les persones. La lectura atenta d'aquest informe ens permet considerar la necessitat de recuperar el dret humà a la tranquil·litat social, però com diu el títol: amb rostre humà, sense necessitat de recórrer a la “justícia per la pròpia mà” o a polítiques de “mà dura” que al final resulten totalment contraproduents per als DH.

Aquest informe es complementa amb el produït per la Comissió Interamericana de DH el desembre de 2009, *Informe sobre Seguretat Ciutadana i DH*, que en el numeral 3 del seu resum executiu ja senyalava que la delinqüència ha desplaçat la desocupació com a principal preocupació per a la població, i on el grup dels joves és el més afectat com a víctimes i victimaris.

CEPAL, Comissió Econòmica per AL i el Carib de les Nacions Unides

Seguint la lògica de l'argumentació prèvia, on els DH –tant en la seva constitució econòmicosocial com políticocivil– són valorables i puixants des de la seva integralitat, no està de més revisar la perspectiva cepalina, on tenim pistes de l'estat de la regió pel que fa a l'economia, des d'una reflexió confiable i seriosa.

El document a examinar és una publicació conjunta del Centre de Desenvolupament de l'OCDE, CEPAL i la CAF, Banc de Desenvolupament d'Amèrica Llatina. Es titula *Perspectives econòmiques d'Amèrica Llatina*

2014 *Logística i Competitivitat per al Desenvolupament*, amb una extensió de 169 pàgines.

L'estructura de l'informe presenta tres capítols de temes que suposadament es mantindran en futures edicions, són: el panorama macroeconòmic, Amèrica Llatina davant el desplaçament de la riquesa mundial, i el desenvolupament productiu per al canvi estructural. La dada base que ens introdueix al text és que la primera dècada del segle XXI (2003 al 2012), va reflectir un creixement anual d'un 4% de mitjana per Amèrica Llatina. Això va significar avenços pel que fa a reducció de pobresa i un enfortiment d'una "classe mitjana emergent". No obstant, i ja sobre la segona dècada del present segle el panorama no és tan afalagador, ja que per motius diversos hi ha una desacceleració global que porta a una moderació del creixement econòmic llatinoamericà. Això convida a crear mecanismes de renovada competitivitat i estructura productiva.

No és pas l'espai per aprofundir més en les dades de l'informe, però recalquem com n'és de valuós d'apreciar-les per contextualitzar de millor manera el "moment econòmic" que serveix d'ambient a l'estat dels DH a la regió.

AMNISTIA INTERNACIONAL

Moviment global amb més de 50 anys d'antiguitat i amb més de tres milions de simpatitzants ens brinda l'*Informe 2013*, que recull les violacions als DH recopilades per l'organització el 2012. A través d'un llistat alfabètic aquest informe avança la situació de 159 països al llarg de les seves 367 pàgines, començant per l'Afganistan i acabant amb Zimbabwe. En el requadre que serveix de títol a cada país, s'assenyala el nom del Cap d'Estat i de govern i tot seguit en negreta, un extracte de les dades més característiques en DH i un desenvolupament encapçalat per diferents subtítols. Com a recolzament, al final de la descripció de cada país, es dona un detall d'informes i visites d'Amnistia Internacional.

En el pròleg del text, el secretari general Salil Shetty, recorda la doctrina de la "Responsabilitat de Protegir" acordada a l'ONU l'any 2005, criticant l'actitud dels estats que violen els DH dels seus ciutadans amb l'excusa de protegir la sobirania nacional. Es reflexiona sobre aquest mal maneig del concepte sobirania i es donen varis exemples deïdors, remar-

cant en especial el cas de Síria, que per aquell any ja comptabilitzava 60.000 víctimes.

"És injustificable la inacció en nom del respecte a la sobirania de l'estat", continua dient el secretari general, i posa com a exemple el tracte que s'ha donat als indígenes els darrers decennis. Des dels Sawhoyamaxa de Paraguai, fins a comunitats indígenes de Canadà, són assetjades pel desplaçament o l'ús dels seus territoris per a finalitats comercials. I aquesta dimensió comercial financera que és de caràcter global i que no té majors contrapesos, contrasta amb els problemes que es donen en la circulació de persones que migren per motius de feina, així la *Convenció Internacional de l'ONU sobre la Protecció dels Drets de Tots els Treballadors Migratoris i dels seus Familiars*, adoptada el 1990, continua essent un dels convenis de drets humans amb menys ratificacions. I això és magnificat per als casos d'apàtrides, que són dotze milions al món, amb un 80% de dones.

200 persones moren anualment intentant creuar el desert per arribar als EUA; immigrants africans van ser obligats a allunyar-se de la costa italiana per salvaguardar la seguretat del litoral europeu; tant el govern australià com la Guàrdia Costera nord-americana intercepten immigrants marins i procuren retornar-los als seus països d'origen de manera immediata. Es dona més importància a la sobirania que al dret de les persones a sol·licitar asil. Això contrasta amb la llibertat que sí que té el capital per creuar fronteres indiscriminadament, i també amb la circulació d'armes convencionals que és un negoci lucratiu de com a mínim 70.000 milions de dòlars anuals.

Amb tot, hi ha quelcom positiu com a transfons, i és que ens assabentem de tot això anterior. Cada vegada és menys possible per a governs autòcrates i violadors de DH amagar-se rere les fronteres de la seva "sobirania". Des del 1985 fins al 2012, 2.500 milions de persones poden accedir a internet. Des del 1996 amb Hotmail, continuant en anys successius amb els blogs, Wikipedia, Facebook, YouTube, Twitter, tenim que el 2008 ja hi havia més persones connectades a internet a la Xina que als EUA. És a dir, mercès a internet estem abocats a conformar un model de ciutadania global. Aquest és un recurs d'empoderament innegable.

A més de l'Informe Anual, Amnistia Internacional ens afavoreix amb la seva revista trimestral, que ja

sobrepassa les 100 edicions i és accessible a través del portal web oficial de la institució. Per una mirada particular a Amèrica Llatina és valuós el text ubicat a la pestanya *Publicacions* de l'esmentat portal, titulat: *Transformar dolor en esperança. Defensores i defensors dels DH a Amèrica*. En les seves 74 pàgines es narren testimonis complerts del valor per la defensa d'aquests drets inalienables.

HUMAN RIGHTS WATCH

El document complet en anglès de HRW per a l'any 2014 consta de 682 pàgines; el seu primer article està traduït a l'espanyol i està escrit per Kenneth Roth, director executiu de la institució; l'article parteix del cas emblemàtic de Síria per referir les àrees àlgides pel que fa a la violació de DH al món –destacant en negreta els països implicats. Posteriorment convida a una visió crítica en relació a dues instàncies: el Consell dels DH de les Nacions Unides, que ha recuperat credibilitat després d'una arrencada lenta; i l'administració Obama, de la qual revisa el seu accionar pel que fa a la violació de drets rere l'argument de la seguretat nacional.

L'informe continua amb tres articles més que antecedeixen un interessant fotoarticle amb tres casos desastrosos de crisi en DH: matrimoni precoç al Sudan del Sud; l'impacte dels Jocs Olímpics de Sotxi per als DH a Rússia; la tragèdia humanitària a la República Centreafricana; i després la part més voluminosa de l'informe, dividida en sis regions geogràfiques per als països examinats.

A més de la ressenya prèvia, és valuosa la inspecció de dos documents de HRW que aprofundeixen la crítica saludable a la tasca del Consell dels DH de les Nacions Unides. Els documents es titulen: *Guarint el síndrome de la selectivitat*. La revisió de 2011 del Consell de DH. *Mantenir la dinàmica*. Un any en la vida del Consell de DH de l'ONU.

DEPARTAMENT D'ESTAT DELS EUA

Una altra referència valuosa per al nostre objectiu és el presentat pel Secretari d'Estat dels EUA, John Kerry. Com ell assenyala en el prefaci de l'informe titulat *Report per països sobre les pràctiques en DH* corresponent a l'any 2013, es commemoren els 65 anys de la *Declaració Universal dels Drets Humans* i el

document cerca com destacar la contínua recerca de llibertat i igual dignitat en DH a cada racó del món.

El cos de l'informe de dinou pàgines d'extensió s'introdueix amb la menció a les més de 100.000 víctimes del conflicte armat de Síria, on l'ús del gas verinós sarí usat per l'exèrcit sirí, va marcar el més letal atac amb armes químiques en dècades. Al costat d'aquest i d'altres fets inhumans perpetrats en diversos llocs del planeta, es recorda com a signe d'esperança "la primavera àrab" iniciada el 2011, el respecte i valoració expressats davant la mort de la icona dels DH Nelson Mandela, la nominació de la persona més jove al Premi Nobel de la Pau Malala Yousafzai, i altres.

La descripció de l'estat mundial dels DH s'agrupa el 2013 en cinc àrees clau, a saber: 1. Una contínua ofensiva dels governs envers les llibertats d'associació i reunió de la societat civil; 2. Les creixents restriccions a la lliure expressió i a la llibertat de premsa; 3. Dèficit de transparència en els abusos comesos per les forces de seguretat; 4. Manca de protecció eficaç dels drets laborals; 5. La marginació de grups vulnerables, particularment: minories ètniques i religioses, dones i nens, persones i comunitats LGBT (lesbianes, gais, bisexuals i transexuals) i les persones amb discapacitat.

Un subtítol introdueix cada àrea, després del qual es ressalta en negreta el nom dels països on es produeixen violacions, la qual cosa permet una lectura més amigable i selectiva de l'informe. Al final, les darreres nou pàgines destaquen una sèrie de països on hi ha problemes en DH que escapen de la classificació prèvia o on hi ha avenços significatius en la matèria. Aquesta secció es desenvolupa seguint espais geogràfics hemisfèrics: Àfrica, Àsia Oriental i Pacífic, Europa, Orient Pròxim, etc. En el cas de l'hemisferi occidental es ressalten els casos de Cuba, Equador i Veneçuela.

Com a subsidi complementari, tenim la pàgina web de LANIC, Latin American Network Information Center, en espanyol i anglès, on podem trobar una àmplia llista de recursos sobre DH tant en l'àmbit regional (i per a cada país llatinoamericà), així com internacional (amb referències generals, més publicacions i recursos per a la investigació).